

گرایش موضوعی پایان نامه های دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی (سال های تحصیلی ۱۳۸۶-۱۳۸۰)

چکیده _____ حسن ابولقاسم گرجی^۱/سمیه رحمان پور^۲/نیلوفر محقق^۳/فاطمه حسینی^۴

مقدمه: پایان نامه تاحد زیادی بازتاب تمایلات و سلیقه های ذهنی دانشجو است که طی دوران آموزش دانشگاهی شکل می گیرد. شکل گیری مسئله از مقولات عمده این نوع مدارک پژوهشی است. محدودیت ها و شرایط حاکم بر تحقیق سبب می شود که نویسنده چارچوب محدودی از موضوع را به عنوان مبنای مسئله تحقیق خود برگزیند. هدف این پژوهش بررسی مفاد پایان نامه ها و گرایش موضوعی آنهاست.

روش بررسی: روش پژوهش «تحلیل محتوا» است. در این پژوهش پایان نامه ها از لحاظ موضوعی تحلیل می شوند و واحد ثبت، «موضوع» یا «موضوع های» پایان نامه ها است. مبنای تعیین موضوع، مقوله های استخراج شده از سرعنوان های موضوعی پزشکی کتابخانه ملی پزشکی آمریکا؛ و عبارتند از «علم اطلاعات»، «مدیریت بهداشت و درمان»، «اقتصاد بهداشت و درمان».

یافته ها: ۲۱۰ عنوان پایان نامه بر اساس سه دسته موضوعی استفاده شده برای تحلیل محتوا توزیع شدند. «علم اطلاعات»، ۸۹ عنوان از پایان نامه های ارائه شده را به خود اختصاص داد، این امر به علت توزیع پایان نامه های دو رشته «مدارک پزشکی» و «کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی» در این شاخه موضوعی است. موضوع «مدیریت بهداشت و درمان» با تعداد ۶۷ عنوان پایان نامه ارائه شده در رده دوم؛ و «اقتصاد بهداشت و درمان» با ۴۱ عنوان پایان نامه ارائه شده در رده سوم قرار دارد. ۱۳ عنوان از پایان نامه ها که قابل تقسیم بندی نبودند به عنوان «متفرقه» محسوب شدند. هر پایان نامه در یک گروه موضوعی فرعی از سه دسته موضوعی مذکور قرار گرفت.

نتیجه گیری: یافته ها حاکی از آن است که به برخی موضوعات توجه بیشتر و به برخی توجه کمتری شده است. «کتابداری و اطلاع رسانی»، «مدیریت کارکنان» و «هزینه و هزینه سنجی»، تعداد بیشتری را به خود اختصاص داده اند. این امر می تواند متأثر از این علل باشد: تخصص استاد راهنما، سرفصل های درسی، ناآگاهی از موضوعات به روز.

کلید واژه ها: پایان نامه، موضوع، تحلیل محتوا، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی

◇ وصول مقاله: ۸۷/۴/۵، اصلاح نهایی: ۸۷/۷/۲۹، پذیرش نهایی: ۸۷/۹/۲۴

۱- عضو هیأت علمی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران
۳- مربی گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران
۴- مربی گروه آمار، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران

مقدمه

اصولاً مواد غیرکتابی از نظر محتوای اطلاعاتی اهمیت زیادی دارند. معمولاً آثار پژوهشگران پیش از آن که به صورت کتاب در اختیار علاقه مندان قرار گیرند، در نسخه های محدود به شکل مقاله در نشریات، سمینارها، پایان نامه ها، انتشارات دولتی و امثال این ها منتشر می شوند. یکی از این منابع اطلاعاتی بارزش، پایان نامه ها هستند که همه ساله مقدار زیادی از امکانات مالی دولت و بخش قابل توجهی از نیرو و وقت اعضای هیأت علمی دانشگاه ها صرف آن می شود. [۱]

تقریباً "رساله"، یا پایان نامه نوشته ای است که به وسیله داوطلب درجه دانشگاهی، به عنوان یکی از شرایط احراز آن، ارائه می شود و نویسنده آن دانشجویی است که زیر نظر یک هیأت علمی کار می کند. موضوع انتخابی پایان نامه، معمولاً، محدود و تخصصی است و تحقیق در مورد آن، زمان مشخص و مبتنی بر روش علمی را طلب می کند. [۲] همین ویژگی است که پایان نامه را تبدیل به منبع اطلاعاتی ارزشمندی برای علاقه مندان به آن حوزه موضوعی می سازد. پایان نامه ها معمولاً اساس تدوین مقاله ها یا کتاب های منتشر شده بعدی می شوند و تا آن زمان تنها مدرک دسترس پذیر آن فعالیت علمی محسوب می شوند. [۳]

قابلیت های این گونه منابع از نظر اطلاعاتی و پژوهشی، سبب شده است که پایان نامه ها را از دودیدگاه در رشته های مختلف دانشگاهی و پژوهشی مورد توجه قرار دهند: یکی به عنوان مدرک مفید پژوهشی (به اعتبار متن تحقیق)؛ و دیگری به مثابه نوعی کتابشناسی تخصصی (به اعتبار فهرست مآخذ پایانی). [۴]

پایان نامه حاصل یک مطالعه منظم و اصولی درباره یک مسئله مهم است که به وضوح، مشکل ها را مشخص می کند، فرضیه های مهم را مطرح می سازد، به منابع اطلاعات اشاره می کند و اطلاعات به دست آمده را تحلیل می کند و در نهایت به یک نتیجه و توصیه دست می یابد. بنابراین پایان نامه ها به عنوان منبع علمی از سه جهت اهمیت دارند:

(۱) به عنوان منابع اطلاعاتی مورد نیاز پژوهش؛

(۲) ارائه نتایج فعالیت های علمی و پژوهشی؛ و

(۳) جلوگیری از دوباره کاری ها. [۳]

شکل گیری مسئله در پایان نامه ها از مقولات عمده این نوع مدارک پژوهشی است. تجربه استاد راهنما و آگاهی وی نسبت به محدودیت ها و شرایطی که معمولاً بر تحقیق حاکم است و همچنین آشنایی وی با توان دانشجو و برآورد زمان لازم برای هر مرحله از کار، سبب می شود که پایان نامه رگه باریک و چارچوب محدودی از موضوع را به عنوان مبنای مسئله تحقیق خود برگزیند.

همین تنگ شدن دامنه کار که برخاسته از محدودیت های گوناگون است، خود نقطه قوتی برای این گونه منابع شمرده می شود. زیرا پژوهنده مجال می یابد که به کار تحقیقی خود عمق بیشتری ببخشد و به نتایجی دست یابد که در انواع دیگر تحقیق مدنظر قرار نمی گیرد. تفاوت این دو برخورد، تفاوت ماهوی پایان نامه ها را نسبت به انواع دیگر تحقیق که ممکن است از عمق کمتری برخوردار باشند آشکار می سازد.

بررسی مفاد پایان نامه ها و روند موضوعی آنها می تواند هر خواننده را تا حدی با طرز تفکر و جهت فکری دانشجویان آشنا سازد و راهنمایی برای برنامه ریزی های صحیح در آینده باشد. اکثر دانشجویان رشته های مختلف به علت نبود پایگاه جامعی برای ذخیره و بازیابی پایان نامه ها در کشور، آگاهی اندکی پیرامون این مدارک و موضوعات ارائه شده در آنها دارند. چه بسا پایان نامه هایی همسان در دانشگاه های مختلف کشور ارائه و موجب اتلاف نیرو و وقت می گردد. با تعیین گرایش موضوعی پایان نامه ها با استفاده از تحلیل محتوای آنها می توان بخشی از فعالیت های علمی متخصصان این رشته را به تصویر کشید و دست اندر کاران را از وجود و چگونگی این تحقیقات آگاه نمود.

پایان نامه معمولاً نخستین کار پژوهشی جدی دانشجو در مقطع های مختلف تحصیلات تکمیلی است و ارائه آن به عنوان یکی از شرایط اصلی اخذ مدرک تحصیلی در دوره های تحصیلات تکمیلی، الزامی است. پژوهش هایی

موضوع، پاراگراف و کل متن [۶] «موضوع» یا «مضمون» یکی از شکل‌های مهم واحد ثبت در تحلیل محتوا است. تحلیل محتوای موضوعی، شناسایی موضوع‌ها و میزان فراوانی آنها در یک متن است. [۷]

در این بررسی پایان‌نامه‌ها از لحاظ موضوعی تحلیل می‌شوند و واحد ثبت، «موضوع» یا «موضوع‌های» پایان‌نامه‌ها است. مبنای تعیین موضوع، مقوله‌های الهام گرفته از سرعنوان‌های موضوعی پزشکی (Headings of Medical Subject) کتابخانه ملی پزشکی آمریکا (National Library of Medicine) هستند. موضوعات سه شاخه درختی (Tree Structure) Information Science (علم اطلاعات)، Health Services Administration (مدیریت بهداشت و درمان)، و Health Care Economics and Organizations (اقتصاد بهداشت و درمان) برای تحلیل محتوا در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند. فراوانی موضوع‌ها به تفکیک سال بررسی می‌شوند. جامعه پژوهش به طور کلی شامل ۲۱۰ عنوان پایان‌نامه در رشته‌های مدیریت خدمات بهداشتی، اقتصاد بهداشت، مدارک پزشکی، و کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی است.

در این پژوهش تنها به مطالعه پایان‌نامه‌های مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد طی سال‌های ۱۳۸۰ - ۱۳۸۶ پرداخته شده است. تعداد جامعه در هر رشته به صورت زیر است:

- مدیریت و خدمات بهداشتی درمانی ۵۷ عنوان پایان‌نامه
- کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی ۶۱ عنوان پایان‌نامه
- مدارک پزشکی ۵۷ عنوان پایان‌نامه
- اقتصاد بهداشت ۳۵ عنوان پایان‌نامه

یافته‌ها

در جدول ۱ پایان‌نامه‌ها بر اساس سه دسته موضوعی کلی استفاده شده برای تحلیل محتوا توزیع شدند. «علم اطلاعات» با ۸۹ عنوان پایان‌نامه‌های ارائه شده رده نخست را به خود اختصاص داد. بعد از آن موضوع «مدیریت بهداشت و درمان» با ۶۷ عنوان پایان‌نامه ارائه شده در رده دوم قرار دارد. موضوع اقتصاد بهداشت و درمان با ۴۱ پایان‌نامه

که تاکنون در قالب پایان‌نامه انجام شده اند نقش بسزایی در پیشرفت علوم داشته اند، بنابراین چون پایان‌نامه‌ها از منابع اطلاعاتی با ارزش هستند آگاهی از محتوای آنها ضروری به نظر می‌رسد. [۳] پژوهش درباره پایان‌نامه‌های دانشجویان از جهات مختلف اهمیت دارد. اول این که پایان‌نامه نخستین فرآورده پژوهشی منظم و پیش‌بینی شده آنان است که جنبه‌های بازارپسندی و مصلحت‌اندیشی، کم‌تر در آن به چشم می‌خورد. در واقع تمام سعی دانشجویان این است که پایان‌نامه براساس استانداردهای علمی قابل قبول دانشگاه باشد. [۴] دوم این که دانشجویان برای انتخاب موضوع بر اساس تمایلات شخصی، تجربه کاری، و مسائل مطرح روز عمل می‌کنند. بنابراین تحلیل محتوای پایان‌نامه‌ها در یک دوره می‌تواند ابزار مناسبی برای آگاهی از گرایش‌ها و سلیقه‌های شخصی دانشجویان و موضوع‌های مطرح روز باشد و تغییرها را نشان دهد. از سوی دیگر، پایان‌نامه‌ها را در رشته‌های گوناگون از دیدگاه‌های مختلف می‌توان ارزیابی کرد. مثلاً نقش پایان‌نامه‌ها در تهیه مقاله‌های پژوهشی، میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی در نگارش پایان‌نامه‌ها، میزان رعایت استانداردها در تدوین آن‌ها، بررسی نقش آنها در پژوهش‌های مراکز آموزشی و پژوهشی، و نیز تحلیل موضوعی آنها همگی از جمله این موارد هستند. بدیهی است که در هر مقطع زمانی، گرایش‌های پژوهشی در هر رشته بسته به شرایط محیطی، مختلف می‌باشد؛ بعضی از موضوع‌ها بیش‌تر مورد توجه قرار می‌گیرند و بعضی دیگر نادیده گرفته می‌شوند و این امر در نگارش پایان‌نامه‌ها نیز صدق می‌کند.

روش بررسی

روش پژوهش «تحلیل محتوا» می‌باشد. تحلیل محتوا که به منظور بررسی محتوای متن‌ها به کار گرفته می‌شود، در اصل تحلیل نظام‌مند فراوانی کلمه‌ها، عبارت‌ها، مفهوم‌ها، و در کتاب، فیلم و دیگر انواع مواد است. [۵] معمولاً از شش واحد ثبت برای تحلیل محتوا استفاده می‌کنند که عبارت‌اند از: کلمه، حالت کلمه، جمله،

جدول ۱: توزیع فراوانی موضوعات کلی "پایان نامه‌های تحت مطالعه به تفکیک سال نگارش"

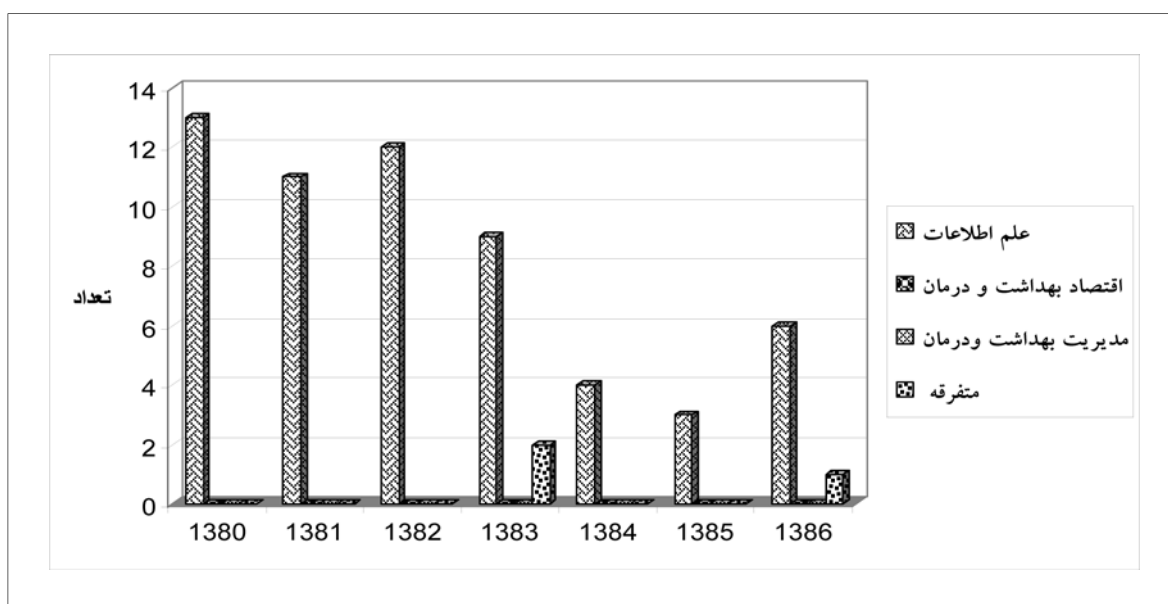
رشته	سال	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	جمع
علم اطلاعات	۱۳۸۰	۱۸	۲۰/۲	۱۲	۱۳/۵	۱۷	۱۹/۱	۱۵	۱۶/۹	۹	۱۰/۱	۸	۹	۱۰/۲	۸۹	۱۰۰
مدیریت بهداشت و درمان	۱۳۸۰	۱۸	۲۶/۹	۹	۱۳/۴	۹	۱۳/۴	۸	۱۲	۱۲	۸	۱۲	۹	۱۳/۴	۶۷	۱۰۰
اقتصاد بهداشت و درمان	۱۳۸۰	۲	۴/۹	۵	۱۲/۲	۸	۱۹/۵	۸	۱۹/۵	۶	۱۴/۶	۴	۹/۸	۸	۴۱	۱۰۰
متفرقه	۱۳۸۰	۲	۱۵/۴	۲	۱۵/۴	-	-	۵	۳۸/۴	۱	۷/۷	۱	۷/۷	۲	۱۳	۱۰۰
جمع	۱۳۸۰	۴۰	۱۹	۲۸	۱۳/۴	۳۴	۱۶/۲	۳۶	۱۷/۱	۳۴	۱۱/۴	۲۲	۱۰/۵	۲۶	۲۱۰	۱۰۰

در رشته مدارک پزشکی ۵۷ پایان نامه نگارش شده است که در بین سه گروه موضوعی تقسیم شده است. در این رشته گروه موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان" با ۶ عنوان پایان نامه در سال ۱۳۸۰ در رده نخست قرار دارد. در گروه موضوعی "علم اطلاعات" در سال‌های ۸۲ الی ۸۵ هر سال ۵ عنوان پایان نامه دارد. در رشته مدارک پزشکی ۴ عنوان پایان نامه متفرقه ارائه شده است.

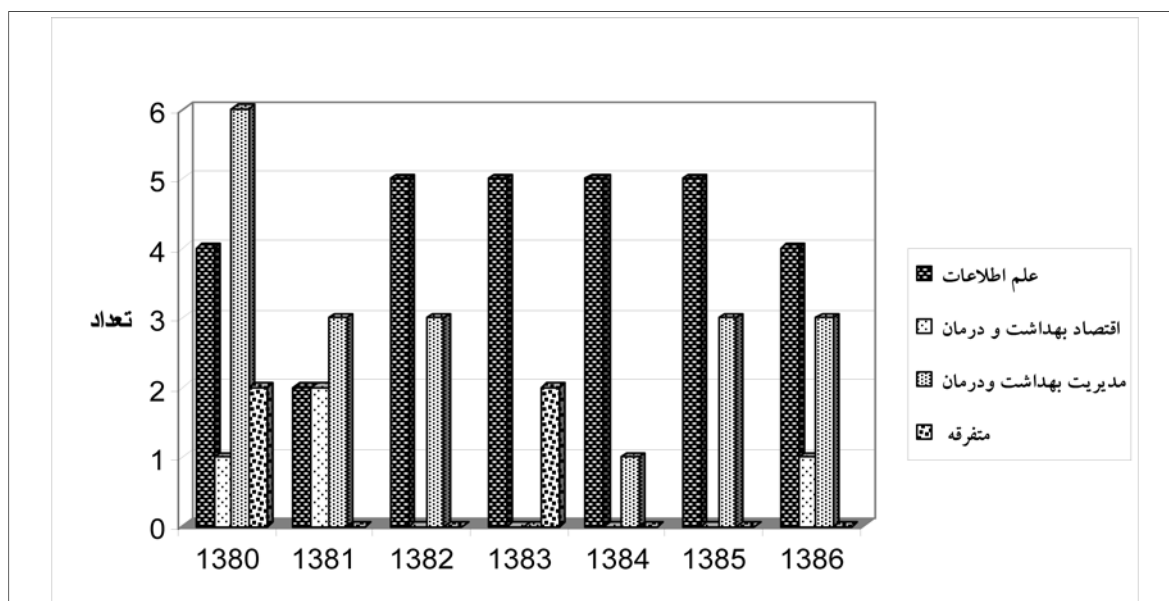
۵۷ عنوان پایان نامه رشته مدیریت خدمات بهداشتی درمانی در بین سه گروه موضوعی تقسیم شده است. ۱۲ عنوان پایان نامه در سال ۱۳۸۰ در گروه موضوعی "مدیریت

ارائه شده در رده سوم قرار دارد. ۱۳ پایان نامه‌ها در هیچ یک از دسته‌های موضوعی ارائه شده قابل تقسیم بندی نبودند که به عنوان "متفرقه" محسوب شدند.

۶۱ عنوان پایان نامه در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی ارائه شده است که ۵۸ عنوان آن در گروه موضوعی "علم اطلاعات" است و ۳ عنوان پایان نامه متفرقه است. بیشترین پایان نامه در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در این گروه موضوعی در سال ۱۳۸۰ با ۱۳ عنوان پایان نامه است و کمترین آن در سال ۸۵ با ۳ عنوان پایان نامه است.

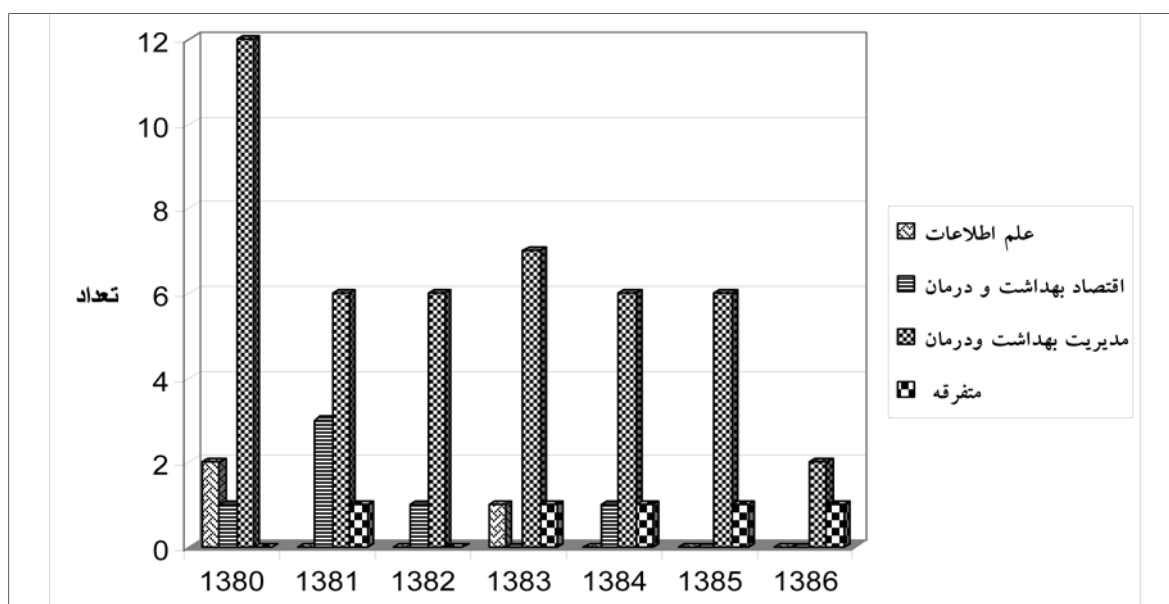
نمودار ۱: توزیع فراوانی موضوعات کلی پایان نامه‌های رشته "کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی" به تفکیک سال

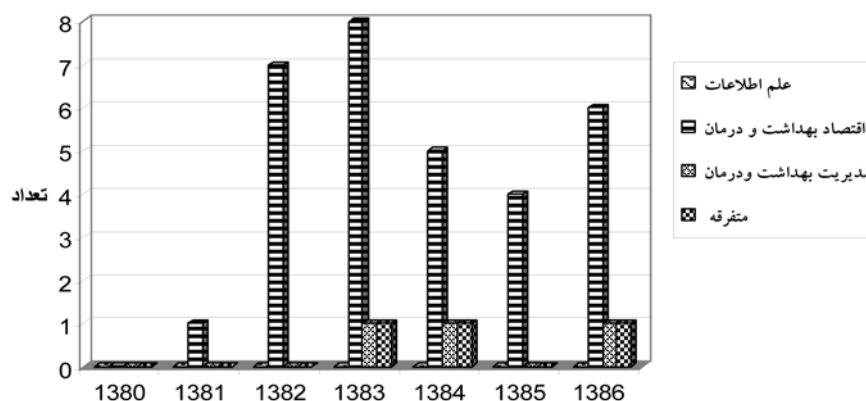
نمودار ۲: توزیع فراوانی موضوعات کلی پایان نامه های رشته "مدارک پزشکی" به تفکیک سال

بهداشتی درمانی هستند. یک پایان نامه در گروه متفرقه در سال ۱۳۸۳ ارائه شده است. ۳ پایان نامه در گروه موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان" ارائه شده است. بیشترین پایان نامه در گروه موضوعی "علم اطلاعات" با ۸۹ عنوان پایان نامه است که ۵۷ عنوان آنها به گروه موضوعی کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی اختصاص دارد. در گروه

بهداشت و درمان ارائه شده است. ۵ عنوان پایان نامه در گروه متفرقه ارائه شده است. سه عنوان پایان نامه در گروه موضوعی "علم اطلاعات" در این رشته ارائه شده است که مربوط به سال های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۳ هستند. پایان نامه های رشته اقتصاد بهداشت متعلق به ۲ گروه موضوعی اقتصاد بهداشت و درمان و مدیریت خدمات

نمودار ۳: توزیع فراوانی موضوعات کلی پایان نامه های رشته "مدیریت خدمات بهداشتی درمانی" به تفکیک سال

نمودار ۸: توزیع فراوانی موضوعات کلی پایان نامه های رشته اقتصاد بهداشت به تفکیک سال

دارد که ۹ عنوان (۲۵ درصد) در سال ۱۳۸۰ بوده است. گروه موضوعی گردآوری اطلاعات با ۲۱ عنوان پایان نامه در رده بعدی قرار دارد. گروه های موضوعی انفورماتیک پزشکی، مدیریت اطلاعات، و تکنولوژی اطلاعات در رده های بعدی قرار دارند. در گروه های موضوعی "نشر" و "گامپو ترها" پایان نامه های ارائه نشده است.

در گروه موضوعی انفورماتیک پزشکی در سال ۱۳۸۵ بیشترین عنوان پایان نامه ۵ (۳۳/۳ درصد) ارائه شده است. در گروه موضوعی گردآوری اطلاعات در سال

موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان"، مربوط به رشته مدیریت خدمات بهداشتی درمانی ۴۵ عنوان پایان نامه دارد. ۴۱ عنوان پایان نامه در گروه موضوعی اقتصاد بهداشت و درمان متعلق به رشته اقتصاد بهداشت است. بیشترین پایان نامه متفرقه در رشته مدیریت خدمات بهداشتی درمانی ارائه شده است.

جدول ۳ نشان دهنده توزیع موضوعی در گروه موضوعی "علم اطلاعات" است. گروه موضوعی کتابداری و اطلاع رسانی با ۳۶ عنوان پایان نامه در رده نخست قرار

جدول ۲: توزیع فراوانی پایان نامه های مورد مطالعه به تفکیک رشته و موضوعات کلی

رشته		کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی		مدارک پزشکی		مدیریت خدمات بهداشتی، درمانی		اقتصاد بهداشت		جمع	
موضوعات کلی	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	درصد
علم اطلاعات	۵۷	۶۴/۱	۳۰	۳۳/۷	۲	۲/۲	-	-	۸۹	۱۰۰	
مدیریت بهداشت و درمان	-	-	۱۹	۲۸/۳	۴۵	۶۷/۲	۳	۴/۵	۶۷	۱۰۰	
اقتصاد بهداشت و درمان	-	-	۴	۹/۸	۶	۱۴/۶	۳۱	۷۵/۶	۴۱	۱۰۰	
متفرقه	۳	۲۳	۴	۳۰/۸	۵	۳۸/۵	۱	۷/۷	۱۳	۱۰۰	
جمع	۶۱	۲۹	۵۷	۲۷/۲	۵۷	۲۷/۲	۳۵	۱۶/۶	۲۱۰	۱۰۰	

جدول ۳: توزیع فراوانی موضوعات در گروه موضوعی "علم اطلاعات" در پایان نامه های تحت مطالعه به تفکیک سال نگارش

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	جمع
علم اطلاعات	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ارتباط	۱	۳۳/۴	-	-	۱	۳۳/۳	-	۳
نشر	-	-	-	-	-	-	-	-
تکنولوژی اطلاعات	۱	۲۵	۲	۵۰	۱	۲۵	-	۴
مدیریت اطلاعات	-	-	۴	۴۰	۲	۲۰	۱۰	۱۰۰
کتابداری و اطلاع‌رسانی	۹	۲۵	۵	۱۳/۹	۸	۲۲/۲	۱۳/۹	۳۶
انفورماتیک پزشکی	۳	۲۰	-	-	۱	۲۶/۶	۶/۷	۱۵
کامپیوترها	-	-	-	-	-	-	-	-
گردآوری اطلاعات	۵	۲۳/۸	۲	۹/۵	۴	۹/۵	۱۴/۴	۲۱
جمع	۱۹	۲۱/۳	۱۳	۱۴/۶	۱۷	۱۹/۱	۱۰/۱	۸۹

پایان نامه در ۱۳۸۳ دارد. در گروه موضوعی فرعی "مدیریت کارکنان" بیشترین تعداد ۵ (۳۳/۴ درصد) در ۱۳۸۱ نگارش شده بود. در سال ۱۳۸۳ یک عنوان پایان نامه در گروه موضوعی فرعی تعرفه های دارویی ارائه شده است. در گروه موضوعی فرعی "مدیران" در سال ۱۳۸۳ یک عنوان پایان نامه به نگارش درآمده است. گروه موضوعی فرعی "قانون برنامه ریزی" یک عنوان پایان نامه در ۱۳۸۳ و گروه موضوعی فرعی "اعتباربخشی" یک عنوان پایان نامه در ۱۳۸۵، و گروه موضوعی فرعی "مهندسی بیمارستان" هم یک عنوان پایان نامه در سال ۱۳۸۴ داشته است. ۴ پایان نامه در گروه موضوعی فرعی "واحد های بیمارستانی" در سال های ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۴، و ۱۳۸۵ ارائه شده است. در ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ هر کدام یک عنوان پایان نامه در گروه موضوعی فرعی "مدیریت بهداشت همگانی" وجود دارد. ۳ عنوان پایان نامه در گروه موضوعی فرعی "مدیریت کیفیت جامع" در ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ کار شده است. گروه موضوعی فرعی "ارائه مراقبت های بهداشتی" یک عنوان پایان نامه در ۱۳۸۵ دارد. ۴ عنوان پایان نامه گروه موضوعی فرعی "مدیریت بیماری" در سال های ۱۳۸۰، ۱۳۸۲، و ۱۳۸۵ ارائه شده است. در سال ۱۳۸۰ دو عنوان پایان نامه در گروه موضوعی فرعی

۱۳۸۰ بیشترین تعداد عنوان پایان نامه ۵ (۲۳/۸ درصد) ارائه شده است. در گروه موضوعی "تکنولوژی اطلاعات" در سال ۱۳۸۱ بیشترین تعداد پایان نامه ۲ (۵۰ درصد) ارائه شده است.

در گروه موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان" در همه سال های مورد بررسی دارای پایان نامه است. بیشترین تعداد ۱۸ عنوان پایان نامه در سال ۱۳۸۰ ارائه شده است و کمترین تعداد ۶ عنوان پایان نامه در سال ۱۳۸۶ نگارش شده است. ۱۵ عنوان از پایان نامه ها در طی سال های مورد بررسی در گروه موضوعی فرعی "مدیریت کارکنان" و ۱۴ پایان نامه در گروه موضوعی فرعی "مدیریت بیمارستان" به نگارش درآمده است. گروه موضوعی فرعی "کارآیی سازمان" ۳ عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "کارایی فنی" ۲ عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "مدیریت بیمارستان" ۱۴ عنوان پایان نامه دارد که به جز در سال ۱۳۸۵ نگارش شده اند در گروه موضوعی فرعی "توآوری سازمانی" ۳ عنوان پایان نامه در سال های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ ارائه شده است. در گروه موضوعی فرعی "فرهنگ سازمانی" در سال های ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، و ۱۳۸۵ سه عنوان پایان نامه نگارش شده است. گروه موضوعی فرعی "برون سپاری" یک عنوان

جدول ۴: توزیع فراوانی موضوعات فرعی در گروه موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان"
در پایان نامه های تحت مطالعه به تفکیک سال نگارش

سال	۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		۱۳۸۴		۱۳۸۵		۱۳۸۶		جمع	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
مدیریت بهداشت و درمان																
کارایی سازمانی	۶۶/۶	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۳/۴	۱	۳	۱۰۰
کارایی فنی	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۰	۱	-	-	۵۰	۱	۲	۱۰۰
مدیریت بیمارستان	۱۴/۳	۲	۳۵/۷	۵	۲۱/۳	۳	۷/۲	۱	۷/۲	۱	-	-	۱۴/۳	۲	۱۴	۱۰۰
نوآوری سازمانی	۳۳/۴	۱	-	-	-	-	۶۶/۶	۲	-	-	-	-	-	-	۳	۱۰۰
فرهنگ سازمانی	-	-	-	-	-	-	۳۳/۴	۱	۳۳/۳	۱	۳۳/۳	۱	-	-	۳	۱۰۰
برون سپاری	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	-	-	-	-	۱	۱۰۰
مدیریت کارکنان	۳۳/۴	۵	۱۳/۳	۲	۱۳/۳	۲	۶/۷	۱	۶/۷	۱	۱۳/۳	۲	۱۳/۳	۲	۱۵	۱۰۰
تعرفه های دارویی	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	-	-	-	-	۱	۱۰۰
مدیران	۵۰	۱	-	-	-	-	-	-	۵۰	۱	-	-	-	-	۲	۱۰۰
فنون برنامه ریزی	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	-	-	-	-	۱	۱۰۰
اعتبار بخشی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	۱	۱۰۰
مهندسی بیمارستان	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	-	-	۱	۱۰۰
واحدهای بیمارستانی	۲۵	۱	۲۵	۱	-	-	-	-	۲۵	۱	۲۵	۱	-	-	۴	۱۰۰
مدیریت بهداشت همگانی	۵۰	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۰	۱	-	-	۲	۱۰۰
مدیریت کیفیت جامع	-	-	۳۳/۴	۱	۶۶/۶	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	۳	۱۰۰
ارائه مراقبت های بهداشتی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۱	-	-	۱	۱۰۰
مدیریت بیماری	۲۵	۱	-	-	۵۰	۲	-	-	-	-	۲۵	۱	-	-	۴	۱۰۰
ارزشیابی مراقبت های بهداشتی	۱۰۰	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲	۱۰۰
کیفیت مراقبت های بهداشتی	۶۶/۶	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۳/۴	۱	-	-	۳	۱۰۰
جمع	۲۶/۹	۱۸	۱۳/۴	۹	۱۳/۴	۹	۱۲/۴	۸	۱۲	۸	۱۲	۸	۱۳/۴	۹	۶۷	۱۰۰

"تصمیم گیری سازمانی"، "قانون ها و آئین نامه ها"، برنامه های پرداختی، "هیأت رئیسه"، "نظام های ارتباطی بیمارستان"، "مدیریت تدارکات بیمارستان"، "نظام های تجویز دارو"، مدل های سازمانی، "اهداف سازمانی"، "مالکیت"، "توسعه برنامه"، "روابط عمومی"، "مدیریت مراقبت

"ارزشیابی مراقبت های بهداشتی" انجام شده است. ۳ عنوان پایان نامه در گروه موضوعی "کیفیت مراقبت های بهداشتی" در ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ ارائه شده است. در گروه های موضوعی فرعی زیر پایان نامه ای کار نشده است:

جدول ۵: توزیع فراوانی موضوعات فرعی در گروه موضوعی "اقتصاد بهداشت و درمان" در پایان نامه های تحت مطالعه به تفکیک سال نگارش

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	جمع
اقتصاد بهداشت و درمان	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
هزینه و هزینه سنجی	-	-	-	-	۱۸/۸	۳	۱۲/۴	۲
اقتصاد بیمارستان	-	-	-	-	-	-	-	-
اقتصاد پزشکی	-	-	-	-	-	-	-	-
اقتصاد دارویی	-	-	-	-	-	-	-	-
تعرفه های دارویی	-	-	-	-	-	-	-	-
مدیریت مالی	-	-	-	-	-	-	-	-
تأمین مالی	-	-	-	-	-	-	-	-
هزینه ها و پرداخت ها	-	-	-	-	-	-	-	-
تأمین بودجه سازمانی	-	-	-	-	-	-	-	-
برنامهریزی بهداشتی	۵۰	۱	۵۰	۲	۵۰	۲	۵۰	۲
سازمان های بهداشتی درمانی	-	-	-	-	-	-	-	-
کنترل رسمی اجتماع	۲۵	۱	۵۰	۲	-	-	-	-
جمع	۴/۹	۵	۱۲/۲	۸	۱۹/۵	۸	۱۹/۵	۴۱

موضوعی فرعی "تعرفه های دارویی" یک عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "مدیریت مالی" ۲ عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "تأمین مالی" شامل ۴ عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "هزینه ها و پرداخت ها" یک عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "تأمین بودجه سازمانی" ۴ عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "برنامهریزی بهداشتی" دو عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "سازمان های بهداشتی درمانی" یک عنوان پایان نامه، گروه موضوعی فرعی "کنترل رسمی اجتماع" ۴ عنوان پایان نامه ارائه شده است. در گروه های موضوعی فرعی زیر در گروه موضوعی "اقتصاد بهداشت و درمان" پایان نامه ای ارائه نشده است:

اقتصاد دندانپزشکی، اقتصاد پرستاری، "دستمزد سرانه"، "مالیه فردی"، تورم اقتصادی، "مالیات"، تولید بیمارستان، و "سیاست گذاری بهداشتی".

از بیمار، "الگوهای درمانی پزشکان"، و "ارزیابی تکنولوژی زیست پزشکی".

در گروه موضوعی "اقتصاد بهداشت و درمان" جمعاً ۴۱ عنوان پایان نامه به نگارش درآمده است که کمترین تعداد در سال ۱۳۸۰ بوده است. در این گروه موضوعی بیشترین تعداد پایان نامه مربوط به گروه موضوعی فرعی "هزینه و هزینه سنجی" با ۱۶ عنوان پایان نامه است. در گروه موضوعی فرعی "هزینه و هزینه سنجی" در سال های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ پایان نامه ای ارائه نشده است. در گروه موضوعی فرعی "اقتصاد بیمارستان" ۲ عنوان پایان نامه ارائه شده است که مربوط به سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۶ بودند. در گروه موضوعی فرعی "اقتصاد پزشکی" یک عنوان پایان نامه در ۱۳۸۶ ارائه شده است. ۳ عنوان پایان نامه در گروه موضوعی فرعی "اقتصاد دارویی" در سال های ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، و ۱۳۸۵ به رشته تحریر درآمده است. گروه

بحث و نتیجه گیری

یافته ها حاکی از آن است که در گروه موضوعی "علم اطلاعات" گرایش به سمت کتابداری و اطلاع رسانی است. بعد از آن موضوع گردآوری اطلاعات تعداد عناوین بیشتری را به خود اختصاص داده است. به "انفورماتیک پزشکی"، "مدیریت اطلاعات"، و "تکنولوژی اطلاعات" آنچنان که باید توجه نشده است در حالی که برای پیشرفت در علم اطلاعات "تکنولوژی اطلاعات" و "مدیریت اطلاعات" دو مقوله مهم هستند. از علل کم بودن گرایش به سمت این موضوعات می توان عدم آشنایی دانشجویان با مباحث جدید، عدم همخوانی سرفصل برنامه های درسی با آنها، و نیز تخصص موضوعی اساتید راهنما دانست.

در گروه موضوعی "مدیریت بهداشت و درمان"، موضوعات "مدیریت کارکنان" و "مدیریت بیمارستان" مورد توجه بیشتری قرار گرفته اند و بیشترین پایان نامه در این دو موضوع ارائه شده است. بقیه موضوعات "مدیریت بهداشت و درمان" بین ۱ عنوان تا ۴ عنوان پایان نامه نوسان دارند.

در گروه موضوعی "اقتصاد بهداشت و درمان" موضوع "هزینه و هزینه سنجی" با تفاوت بسیار از موضوعات دیگر در صدر قرار دارد. بقیه موضوعات "اقتصاد بهداشت و درمان" بین ۱ عنوان تا ۴ عنوان پایان نامه نوسان دارند.

با توجه به تنوع موضوعی پایان نامه ها و این که بعضی از مقوله های موضوعی «مش» اصلاً در پایان نامه های فارسی جامعه مورد پژوهش بررسی نشده است، بنابراین برای هدفمند کردن موضوع های پایان نامه ها و جهت دادن به آنها بهتر است اولویت سنجی پژوهشی انجام شود تا اساس کمک به دانشجویان در انتخاب موضوع براساس نیازهای هر دوره زمانی باشد.

جبران خلاء های پژوهشی در رشته های مورد بررسی نیاز به سیاست گذاری و برنامه ریزی دارد. در این زمینه توصیه های زیر قابل بررسی است:

۱. گروه های آموزشی دانشجویان را ترغیب کنند که موضوع های بدیعی را برای پایان نامه های خود در نظر گیرند و از تکرار کارهایی که به دلیل داشتن الگوی واحد

سهل تر و مطمئن تر به نظر می رسد بپرهیزند و با نواندیشی های خود بر غنای فکری رشته بیفزایند.
۲. سرفصل برنامه های درسی مطابق با موضوعات جدید روز بازنگری شود.

فهرست منابع

1. Dayyani MH. Released Unknown Treasure. Library and Information Science, Astan Quds Razavi Quarterly 1998; 2(4):1-16. [Persian]
2. Horri A. Review on information science. Tehran: The Board of Direction of Country Public Libraries, Ketabkhaneh: 1372. [Persian]
3. Akrami R. The evaluation of librarian theses for Master of Science degree in terms of research methods from 1355-1370, in three universities: Tehran, Shiraz, IUMS [M.Sc Thesis]. School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences; 1991. [Persian]
4. Mirsandasi M. The content analysis of Master of Science and PHD theses in sociology course in Tarbiat Moddaress University, 1364-1375. Mesbah Quarterly 2002; 12(46): 157-176.
5. Hansen CW. Introduction to Science - Information Work. London: ASLIB; 1971.
6. Powell RR. Basic research methods for librarians. Translated By Nadjila Hariri. Tehran: Islamic Azad University Scientific Publication Center; 1999. [Persian]
7. Weber RP. Basic content analysis. UK: Sage Publications; 1990.

Subject Trend of Thesis in Management & Information Sciences School; 2001-2007

A Gorji H.¹ / Rahmanpuor S.² / Mohaghegh N.³ / Hosseini F.⁴

Abstract

Introduction: Thesis commonly reflects student's research interests, which are formed in the university education courses. Formation problem in thesis is one of the most important subjects in these research documents. Limitations and situations govern in research scope causes author (researcher) to limited framework of topic as problem base in his or her research. Investigation of thesis content and their subject trend can help each auditor to identify students' interests, and make a good guidance for correct programming in future.

Method: Content analysis method is used in this research, and record unit are "subjects" or "thesis subjects". The bases for subject definition are areas extracted from American National Library of Medical Subject Headings. Three subject heading groups were used; "Information Science", "Administration", and "Health Care Economics and Organizations".

Results: Theses are distributed to three main subject groups according content analysis. "Information Science" with 89 theses had the most number of thesis, due to thesis distribution of two majors; "medical record" and "medical library & information science" in this subject. "Health Services Administration" with 67 theses topics in second. "Health Care Economics" with 41 theses topics was in third degree; 13 theses were not included in any of thesis subject groups, and finally each lied in a subheading group.

Conclusions: The results show that some subjects were more regarding than others. "Medical library & information science", "staff management", "cost & cost analysis" in have the most numbers; due to: advisor specialization, lessons headings, and disregarding or no knowledge of modern and up to date subjects.

Keywords: *Thesis, Subject, Content Analysis, School of Management and Information Sciences*

1- Faculty Member, School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences
2- M.S of library and Information Science, School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences
3- Instructor, School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences
4- Instructor, School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences

